

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnštvo:

Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . K 4'—
pololetna . . „ 2'—
četrletna . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Stev. 7.

V Ljubljani, dne 17. januarja 1913.

Leto VIII.

Varnostni nadzorniki.

Že dolgo časa se govori, da hoče delavsko ministrstvo predložiti državni zbornici načrt zakona, po katerem naj bi se iz vrst rudarjev imenovali posebni varnostni nadzorniki, ki bi bili za to plačani, da bi v imenu države pregledovali, ali so vse potrebne varnostne navedbe po rudnikih v redu ali ne. Jasno je namreč, da rudarska oblast po svojih nadzornikih le malokdaj pride v posamezne rudnike in še takrat, ko pride, navadno ne utegne vsega natančno pregledati. Varnostne naprave, od katerih je odvisno zdravje in življenje na stotine ljudstva, pa morajo biti vedno vsak dan v redu. Vsled tega je samo železi, da bi se omenjeni zakon kmalu predložil zbornici in naj bi se tudi v resnici kmalu sklenil. Pozdravljati moramo tudi to, da se taki varnostni nadzorniki nastavijo izmed rudarjev samih. Staremu izkušenemu rudarju so vselej vsi rovi, vse posamnosti in posebnosti natančno znane in zato je res prav za prav samo on sposoben, da nadzoruje, ali kje kaj manjka glede na varnost priprav ali ne.

Podobne ustanove si žele tudi železničarji. Zdaj ima nadzorstvo nad železnicami v vseh ozirih generalna inšpekcija, temeljito pregledujejo razne varnostne navedbe za promet. Toda za take reči, ki se tičejo neposredno uslužbenec, se pa premalo stori. Prostori, kjer prenočujejo železniški uslužbenci, so marsikje v velikem neredu in v takih razmerah, da so zdravju naravnost škodljiva. Tudi v službenih in delavskih prostorih na železnicah ni vse tako, kakor bi moralo biti. Zato bi seveda silno dobro vplivalo, če bi se izmed železničarjev tudi za železniške razmere imenovali posebni varnostni nadzorniki.

Jugoslovani. Strokovna Zveza.

SKUPINAM J. S. Z.

Točka 30. naših pravil določa: Skupine imajo vsaj četrtno svoje shode. Na zadnjem letnem shodu se voli nov odbor, zastopnik za glavni občni zbor in nadzorniki. Načelstvu se mora vsak shod naznaniti vsaj 5 dni prej.

Na to določbo moramo opozarjati, ker se premalo izpolnjuje. Takoj po shodu mora skupina poslati Zvezi zapisnik shoda v prepisu in naznaniti novoizvoljenega zastopnika za občni zbor.

Stari in novi uspehi.

Na vsakem shodu skupine naj se obravnava tudi o napredku ali nazadovanju od zadnjega shoda naprej. Vsak član skupine naj bo dober gospodar, ki gleda naprej in nazaj. Nazaj, da vidi napake, ki jih je treba popraviti, in kat'rih se je treba ogibati in naprej, da vidi, kaj se še vse da doseči. Uspe-

hi, ki smo jih že dosegli, so najboljše bodrilo za prihodnost.

Kaj pa sosedje?

Na vsakem shodu skupine naj se tudi razgovarja o tem, ali ne bi kazalo v tem ali onem sosednjem kraju ustanoviti skupino ali plačilnico tako dolgo, da bodo po vseh krajih, kjer je kaj delavstva, res ustanovljene. 15 delavcev je v vsakem večjem kraju. Če se sami ne organizirajo, ker ne poznajo strokovne zveze ali ker si ne znajo pomagati, je dolžnost vsakega zavednega delavca, da poučuje in razlaga tako dolgo, da se led utaja. Kdor bi sam ne mogel, naj piše načelstvu Zvezinemu po pojasnilo ali pomoč. Načelstvo Zveze bo z največjim veseljem ustreglo, ker je to tudi dolžno storiti.

Član, ki se preseli.

Ob novem letu se veliko ljudi preseli. Vsak član naše skupine, ki se preseli, se mora zavedati, da je njegova dolžnost, če pride v kraj, kjer še ni skupine, da jo ustanovi. Ne sme se izgovarjati, da ni za to sposoben, da je to dolžnost drugih, ki so bolj izobraženi. Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal. Zavečaj se, da imaš v Zvezi stotine prijateljev, ki ti bodo radi pomagali s svetom in dejanjem. Ko se seznani z novimi tovariši, naj gleda, da bo razširil med njimi »Našo Moč«. Pokaže naj, posodi in vabi naj na naročbo. Gotovo bo dobil treznih in pametnih tovarišev, ki bodo uvideli, da je »Naša Moč« zakladnica vsega, kar mora vedeti vsak moderni delavec, in jo bodo naročili.

Lep delavski prijatelj. Iz Tržiča.

se nam poroča: Pred par leti se je naselil med nas nek češki lekarnar po imenu Lavička. V zadnjem času je začel tako drago svoja zdravila prodajati, kakor še nikdo izmed njegovih prednikov. V polovici leta 1912. je izdala delavska bolnišnica in podporna blagajna malo manj za zdravila nego preje celo leto. Zato je poslal odbor recepte tega lekarnarja na Dunaj v pregled. In tam so črtali več nego 80 K, katere je lekarnar preveč zaračunal. Ako bo ta češki svobodomislec še nadalje tako postopal z blagajnami, v katere znašamo svoje trdo prislužene novce, bo moral kmalu šila pobrati in iti od koder je prišel.

Trbovlje. Cenjeni gospod urednik! Pretečeno soboto so člani skupine dobili precejšnje število »Naše Moči«, in so vsi prav zadovoljni z našim listom. Nekaj številčk je bilo takoj v rokah socialnih demokratov, a čuda, nikdo ni zabavljal. Upajmo, da bo v kratkem vsak naš član naročen na »Našo Moč«. Mi ne bodemo hvalili, saj naše glasilo se bo samo od sebe pokazalo, da je res moderni delavski list. Ko smo pri nas vpeljali skupino J. S. Z., treba je bilo delavstvu agitirati, a danes tega ni treba. Vsak mesec pristopijo k nam novi

člani, zakaj tudi ne, vsak zaveden delavec sam razvidi, kje je za njega koristno. Krščanski delavci, pokažimo se, da smo res socialni in da ne spimo, ampak delujemo mirnim potom. Skupina opozarja naše člane, da vsako drugo nedeljo dopoldne priredi v čitalnici »Društvenega doma« sestanke in včasih tudi kako predavanje, torej naj se naši člani zanimajo, da jih pride v večjem številu, ker taki sestanki so za delavstvo velikega pomena. — Nedavno sem imel priložnost poslušati nekega rdečkarja, ki je tudi delegat ali delavski zastopnik. Ta mož je toliko preklinjal Mater božjo in se izrazil, da sploh Boga ni; njegov tovariš ga je opozoril, da naj nikar tako ne preklanja, on ga je pa odvrnil: »Kaj, še ti si tako neumen, da take reči verjameš!« Mene je bilo kar strah in krenil sem jo proč, da nisem dalje slišal. Opazujem tega preklinjalca in ne vem, ali bo še ta delavec in delegat kdaj kaj prida učakal. Dostikrat se pripeti, da enako hudobno govorjenje otroci poslušajo. Kaj naj bo iz takega naroda, mislimo, da pri takih hudobnežih bi rudniška oblast morala svojo dolžnost pokazati.

Iz Tržiča. Naša skupina J. S. Z. je imela svoj III. redni občni zbor dne 12. januarja ob 9. uri dopoldne. Na tem občnem zboru se je zopet pokazalo, koliko dobrega je storila ta naša vrla organizacija napram delavstvu. Podpor se je dalo 648 K 90 h in centrali smo poslali 772 K 84 h. Skupina sama pa je dala od svojih 2 h odbitkov 15 K izvanredne podpore in 20 K iz svoje blagajne; 31 K pa je nabrala pri svojih somišljenikih za stavljujoče delavstvo v Vevčah. Iz tega se razvidi, da je bilo pri skupini dobro gospodarstvo. V odbor so bili izvoljeni vsi stari odborniki in ker skupina šteje 105 članov oziroma članic, sta se morala voliti po § 28. društvenih pravil še dva odbornika. Izvoljena sta Jožef Smolej in Frančiška Anžur. Namestniki so: Peter Brešar in Anton Smolej. Pregledovalca računov sta: Jožef Javornik in Franc Jeglič. Skupina je zopet v dobrih rokah in upati je, da bo zopet tako napredovala in še boljše, kakor dosedaj. Želeli bi bilo, da bi se delavstvo zavedalo svoje dolžnosti in se trdno oklenilo te naše vrle organizacije.

Gorje. Jugoslovanska Strokovna Zveza je priredila v nedeljo, dne 12. t. m. popoldne shod v Gorju. Na shodu so govorili državni in deželni poslanec vitez pl. Pogačnik, deželni poslanec Piber, Moškerc. Stanovnik iz Gorij in Golob iz Podmelca. Po shodu se je vpisalo veliko novih članov v J. S. Z.

Delavske knjižice.

Po naših postavah morajo imeti delavci delavske knjižice. Brez take knjižice ne more nihče dobiti dela. V nji je delavec natančno opisan: kakšne oči ima, nos itd. V knjižici je tudi zapisano,

kdaj je pri kakem delodajalcu delo nastopil in kdaj ga je zopet odložil, oziroma kdaj je iz dela izstopil. Tako delavska knjižica je za delodajalca in za delavca sitno in nepotrebno breme. Nihče drugi se ne potrebuje tako izkazovati kakor delavec. Delodajalec mora knjižico, ki mu jo delavec pri nastopu odda, spraviti. Kjer je veliko delavcev, je s tem tudi velika sitnost in prav lahko se primeri, da se delavska knjižica izgubi. Koliko težav ima delavec, predno more dobiti novo. Med tem časom mora čakati brez dela in brez zaslužka. Za delavsko knjižico je združenih silno veliko pravd. Zlasti ob času kakih štrajkov. Velike težave so tudi glede na opazke, ki jih delodajalec v delavskih knjižicah napravi. Če n. pr. zapiše, da je delodajalec odpustil zavoljo štrajka delavca, je to gotovo delavcu v veliko škodo. Kjer so delodajalci združeni med seboj, se lahko dogovore, da s kakim znamenjem, n. pr. da zapišejo odpust od dela z rdečim črnilom, očrtno kakega delavca kot agitatorja in mu s tem onemogočijo, da bi bil pri karteliranih podjetjih sprejet v delo. Največje industrijske države ne poznajo delavske knjižice. Tega bremena ne vlačijo seboj delavec na Angleškem, ne v Ameriki, ne na Nemškem. Čemu se torej zahteva še pri nas. Za legitimacijo se lahko uvedejo legitimacijski listki, če se že misli, da so potrebni. Knjižic v sedanjih obliki pa prav nič ni treba. Naši poslanci so v državnem zboru to mnenje že očitno zastopali. Skupnemu prizadevanju se mora posrečiti, da ta nepotrebna reč ki kaže samo žaljivo nezaupanje do delavstva, vendar že enkrat izgine.

Pravnik.

Mezdana pogodba je neveljavna, ako je bilo delodajalcu ob sklenitvi iste znano, da je delojemalec že po drugi mezdni pogodbi vezan. Toženec je bil kot krojaški pomočnik uslužben pri tožniku. Dne 1. prosinca 1911. je odpovedal službo na 14 dni. Še preden je službo odpovedal, pa je sklenil toženec s krojaškim mojstrom N. pogodbo, po kateri se je zavezal dne 10. prosinca 1911 nastopiti službo. Nadalje se je zavezal plačati mojster N. denarno globo v znesku po 200 kron, ako bi iz kateregakoli razloga ne nastopil službe najkasneje dne 15. prosinca 1911. Pred 1. julijem 1911 pa je odpoved obojestransko izključena. Še pred 15. prosincem je povedal toženec tožniku, da je sklenil z mojstrom N. mezdno pogodbo, izjavil, da se kes, ker je to napravil in da bi raje ostal v njegovi službi. Dne 12. svečana 1911 sta sklenila toženec in tožnik pogodbo sledeče vsebine: Plača znesse 50 kron na teden; kot božično darilo dobi znesek po 100 kron. Službo je nastopiti dne 27. svečana 1913 ter je šesttedensko obojestransko odpovedljiva. Ako bi toženec te pogodbe ne izpolnil,

J. Jörgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

»Kaj, ko bi nam napisati vsak teden dva, tri članke o zunanji politiki? F. oster, kjer bi nam pisali, že najdete pri nas.«

Tako je postal Herman Ronge časnikar, in časnikarsko delo ga je prevzelo s čudovitim veseljem. Vsako jutro, kakor hitro se je zdanilo, takrat ko je še vse sveže in novo, je bil že v uredništvu. Na mizi so ga že čakali tuji časniki, vsi še čisti, nedotaknjeni in on je prebral s slastjo dolge odstavke, od prvega do zadnjega. Nato je navadno začel pisati in opoldne so bili rokopisi gotovi. S sladko zavestjo storjene dolžnosti se je podal domov.

Wühler je bil nadvse pridren urednik. Navadno je prihajal proti poldnevu in delal vztrajno do večera. Članek za člankom je potekal iz njegovega pridnega peresa; večkrat ga je prijel skoraj blazna delavnost. Vrgel je od se-

be suknjo in pisal v rokavih. Med delom pa je popil mnogo piva, konjaka in drugih pijač; zdelo se mu je, da je to še povečalo njegovo duhovitost. Proti večeru pa se je utrujen vrgel na naslanjač in izpraznil čašo absinta kot pripravo na pozni obed. Tupatam je telefonično dobival poročila o dogodkih doma. Ronge ga je slišal, ko se je pogovarjal s svojo ženo in ji obljubljal, da ob določenem času gotovo pride domov — obljube, ki jih navadno nikoli ni držal. Največkrat sta obedovala z Rongejem skupaj in pri obedu je bil Wühler nenavadno zabaven in dovtipen. Zelo rad je posedel pri kavi in kadil močne smodke — njegovi dovtipi pa so bili večkrat precej polzki. Navsezadnje pa se je še vedno vrnil v uredništvo, prebiral zadnje brzojavke in pregledal delo v tiskarni. Delavcem ni presedal, zadovoljno so gledali njegovo močno postavo, ko je hodil od stavca do stavca, od stroja do stroja in tuptam zahteval prvi odtis tiskovine. Potem je urednik Wühler izginil v noč,

morda domov, morda bogvekam. Tupatam ga je srečal Ronge, in takrat sta se izprehajala nekaj časa po cesti gorindol, govorila bolj zaupno, potem zopet tuje. Wühler se nalašč ni nikdar preveč odkril, a Ronge je jasno spoznal, da ima pravzaprav veliko višje namene, kakor tu v svojem listu sejati prazno travo, ki bo prihodnji dan vržena v ogenj.

Posebno pa se je Ronge začudil, ko je našel pri listu nastavljenega tudi Koch-Jensena. Bil je njegov prijatelj — počel se je s književnostjo in poznal dobrega vsako moderno knjigo, domačo in tujo. Koch-Jensen, sin bogatih starišev in najjasnejši zgled tistih preutrujenih in življenja naveličanih mladih ljudi, ki jih je rodil najnovejši čas. Nekoč je dejal: »Ne vem, kaj bi bilo še bolj neumno in nizko, kakor iskati resnico. Resnica je ravno taka kakor ura, samo za krojače in čevljarje; nam drugim se ni treba brigati zanjo.«

»Kaj delaš tu?« ga je nagovoril

drugi dan, ko je zagledal njegovo malo, pohabljeno postavo v uradniški sobi.

Ta se mu je ljubeznjivo nasmejal. »Ocenjujem knjige in liste, ljubi prijatelj; poučujem preprosto ljudstvo in delam veselje svojemu staremu očetu. Stari na vsak način zahteva, da se lotim kakega dela. Ali ni to popolnoma nemoderna zahteva? Ampak, da ga zadovoljim, sem se pečal s tem. Tu dobiš vsemogoče uljudne ljudi — za služim si za smodke in dobim redno svoje plačilo.«

Zadnja puščica je zadela v živo. Ne, »Naprej« ni bil krščanski list! V njegovem programu se je povdarjalo, da je vera zasebna stvar, a krščanstvo je moralno zahtevati, da je vera zasebna stvar. Wühler in njegovi ljudje so hoteli dati ljudstvu srečo brez vere s tem, da so nižje delavstvo zapeljevali v nevero in uživanje bogatimov. In ravno v tem je nastal boj proti krščanstvu, čeprav v svoji luteranski obliki.

mora plačati tožniku globo 1000 kron. Omeni se še, da je bilo tožniku znano, da je sklenil toženec že preje zgoraj omenjeno pogodbo z mojstrom N. in se je zato zavezal plačati tožencu 160 K, ako bi le-ta res moral plačati mojstru N. pogojeno globo po 200 kron. To je med strankama nesporen dejanski stan. Ker toženec dne 27. svečana 1911 ni nastopil pri tožniku službe, je ta vložil pri obrtnem sodišču tožbo na vstop v službo ali pa na plačilo pogojene globe po 1000 K. Toženec je pa predlagal zavrnitev tožbe in ugovarjal, da je sklenil pogodbo, na katero se tožba opira, ker je mislil, da bo lahko razdrl z mojstrom N. sklenjeno pogodbo. Trdi, da je večkrat prosil mojstra N., da ga odpusti iz obveznosti, v kar pa slednji ni hotel privoliti. Ker je potemtakem vezan po pogodbi do 1. julija 1911, more s tožnikom sklenjeno pogodbo šele od 1. julija naprej izpolniti. Mojster N. kot priča potrdi, da je 7. decembra 1910 sprejel obtoženca v svojo službo in sicer tako, da toženec nastopi dne 15. prosinca 1911. Prosinca meseca ga je res prosil toženec, naj ga odveže od izpolnitve pogodbe, kar mu pa ni dovolil. Svečana mu je toženec, ki je med tem nastopil službo, pismeno odpovedal na 14 dni, katere odpovedi pa priča z ozirom na sklenjeno pogodbo ni odobrila. Tudi pozneje je toženec pričo večkrat prosil, da bi smel zapustiti njegovo službo, toda vedno brez uspeha. Sodišče je iz nastopnih razlogov tožbo zavrnilo: Tožbeni zahtevek se opira na dne 12. svečana 1911 sklenjeno pogodbo, v kateri je pogojena dveletna službena doba in pa denarna globa 1000 K. Zato je pred vsem treba rešiti vprašanje, če je ta pogodba veljavna ali ne. Nesporno je, da je toženec dne 7. decembra 1910 sklenil mezno pogodbo z mojstrom N., po kateri se je zavezal ostati v tej službi najmanj od 15. prosinca pa do 1. julija. Toženec je dne 1. prosinca pri tožencu odpovedal na 14 dni; vsled tega je lahko razpolagal s časom po 15. prosincu 1911. Zato tudi ne more biti dvoma, da je dne 7. decembra 1910 sklenjena pogodba pravnoveljavna. Kar pa se tiče dne 12. svečana sklenjene pogodbe, po kateri se je toženec zavezal, vstopiti dne 27. svečana pri mojstru N. v službo in ostati v službi dve leti, pa je tožencu brez dovoljenja mojstra N. nemogoče to pogodbo izpolniti. Bilo bi proti pogodbi, ako bi toženec pred pretekom dveh let zapustil službo pri mojstru N. Vsled tega bi bilo to nedopustno in bi mojster N. lahko tožbenim in eksekucijskim potom uveljavil izpolnitev pogodbe. Tožniku je bilo vse to dobro znano, on prizna, da je sam prebral dne 7. decembra med tožencem in mojstrom N. sklenjeno pogodbo in sicer še pred 12. svečanom. Jasen dokaz, da je tožnik vedel, da je toženec že pogodbeno vezan, je okolnost, da je bil pripravljen prispevati tožencu znesek po 160 K, ako bi mojster zahteval plačilo denarne globe po 200 K. Ako pa je tožnik kljub temu sklenil dne 12. svečana s tožencem pogodbo, ga je s tem pozval, da prelomi dano besedo. Toženec-delodajalec pa je v zmislu § 76. obrtnega reda napram delodajalcu N. dolžan biti zvest in torej tudi držati dano besedo. Tako ravnanje, pozivanje enega delodajalca, da naj zapuste uslužbenci drugega delodajalca predčasno službo, pa je contra bonos mores in izpodkopava zaupanje, ki je v medsebojnem obvezanju neobhodno potrebno. Zato je pa dne 12. svečana 1911 sklenjena pogodba v zmislu § 878. občnega državnega zakonika smatrati za neveljavno. Veljavna bi postala ta pogodba le tedaj, ako bi mojster N. privolil, da se razdere z njim sklenjena pogodba. To pa se ni zgodilo, kakor je po izpovedbi slednjega dognano. Ker pa je pogodba neveljavna, zato je tudi tožba, ki se na to pogodbo opira, neutemeljena, vsled česar jo je sodišče zavrnilo. Dr. S.

Glasi

Avstrijske kršćanske tobačne delavske zveze.

Za pravice ljubljanskega tobačnega delavstva.

Dne 13. januarja 1913 je zborovalo ljubljansko tobačno delavstvo v »Ljudskem domu« Shod je bil prav dobro obiskan. Vodil ga je predsednik Podpornega društva tovariš Čatar, ki uvodoma pove, da se je shod sklical zato, da delavstvo prosi, da naj bi dobilo vsaj tiste plače, ki jih navaja plačilna razpredelnica.

Poslanec dr. Krek

izvaja med drugim, da zdaj, ko so dosegli uradniki to, kar so zahtevali, naj skrbi država tudi za to, da se stanje državnih uslužbencev in delavcev izboljša. Draginja ne zadene samo uradnikov, marveč tudi delavce. Sedanji časi

so težki, ni misliti, da bi se dosti na boljše izpremenilo. Delavstvu priporočam, da naj se krepko dvigne za svoje zahteve. Naša stranka se samoobsebi zavzame za vaše zahteve. Socialni demokraci vedno izkušajo vsako stvar zase izrabiti, a so veliki reveži v parlamentu, ker se strašno boje, da bi ne bil državni zbor zaključen. Naravnost skajdal je, da si upa v ljubljanski tobačni tvornici ta majhna socialnodemokratska manjšina nastopiti. Socialni demokraci bodo začeli zabavljati, če se niso, proti krščanskim socialcem radi nakupa tobaka v Amsterdamu. Kadar prično zabavljati, povejte jim, da s to stvarjo nimajo naši poslanci čisto nič opraviti. Človek iz Rdeče Doline, ki bi poizkušal v tej zadevi najmanjšo laž proti našim posalcem, zasluži klofuto. Govornik na to pravi: Eno prošnjo imam do vas, ne odrecite mi jo: Prosim: 1. berite »Našo Moč« (»Glasnik«), 2. berite »Našo Moč« (»Glasnik«) in 3. berite »Našo Moč« (»Glasnik«). List naj postane res last delavstva. Gre za to, da se obzorje delavstvu razširi. Ena reč mene silovito boli, in sicer, ker je med tobačnim delavstvom še vedno toliko boleznih. Toliko delavk še vedno pobere jetika, bolehnost, to so stvari, ki so silno žalostne. Govorim z zdravniki v tobačni tvornici in vem, da pridejo revice, ki bolehaajo, pa prosijo: zapišite mi konjak, zapišite mi zdravila. Kaj naj se nasproti temu stori? Glavna hiba je, ker se premalo v zraku gibljete. Najboljše zdravilo je zrak. Zrak je zastoj, arcnije so pa drage in še malo, malo pomagajo. Želi, da bi Podporno društvo izvolilo odsek, ki bi skrbel za to, da bi se med delavstvom gojili športni, napravile naj bi se družbe, ki bi za to skrbele. Ob Novem letu želi tobačnemu delavstvu: 1. Potrebno in primerno izboljšanje plač; 2. še širše obzorje po čitanju časopisja; 3. veliko zdravja, ki se dobi z izleti.

Krvice, ki se morajo odpraviti.

Dogovorno s strokovnimi odseki in z odbori naših organizacij izvaja tov. Moškerc:

Čas, v katerem zdaj živimo, za tobačno delavstvo ni nikakor ugoden. Po krivdi socialne demokracije se je ljubljanska tobačna tvornica uvrstila v III. plačilni razred, 9. plačilno stopnjo; to krivico je priznala tudi ljudska zbornica, ki je sklenila, da naj se Ljubljana uvrsti v II. krajni razred 12. plačilno stopnjo. Bogati tobačni erar pa ne izpelje sklepa ljudske zbornice in glavni ravnatelj tobačne reži je nedavno dvema posalcema kršč.-soc. stranke izjavil, da ne bo nič izboljšal delavstvu, razven že uvedenih doklad, ker da se mora na finančnega ministra in pa na zasebne fabrikante ozirati. Obenem je pa izjavil, da hoče odpraviti največje trdote po tobačnih tvornicah. Stališče, ki ga zavzema tobačna uprava, je naravnost škandal; nasproti ljubljanskemu tobačnemu delavstvu pa očitna krivica. Tista finančna uprava, ki se je ozirala na popolnoma upravičene zahteve ljubljanskega državnega uradništva in je uradništvo uvrstila v najvišji plačilni razred za Dunajem, postopa mačehovski nasproti tobačnemu delavstvu v Ljubljani, ki živi in isti Ljubljani, a je v plačilni razpredelnici za uradništvo daleč zapostavljeno. Trdosrčna finančna uprava škoduje najslabše plačani tobačni delavki v Ljubljani vsak teden za 2 kroni 80 vinarjev, ker ne izvede sklepa ljudske zbornice. Tudi pri starostnih dokladah je tobačno delavstvo zelo udarjeno, ker finančna uprava sklepa poslaniške zbornice ne izvede. A naravnost v nebo vpije še neka druga stvar. Ko so izdelali zdaj veljavno plačilno razpredelnico, so v njej za vse delavske kategorije plače ustavljene. Če pa primerjamo plače, ki se delavstvu izplačujejo, in vsote, ki so navedene v plačilni razpredelnici, dobimo, da plače še ne dosegaajo plač, ki so v plačilni razpredelnici navedene. Glavni ravnatelj je izjavil, da bo poizkušal trdote odpraviti. Nekaterim kategorijam v Ljubljani so se res plače nekoliko izravnale, a postopanje tobačne reži je, da se le krpa in krpa, napravljajta, kakor da hoče tobačna reži ja na ta način umetno delati med delavstvom razdor. Zelo znatne so razlike med plačami, ki so navedene v plačilni razpredelnici, in med plačami, ki jih delavstvu dejansko izplačujejo. Upravičena je delavska nevolja, ker se delavstvo od strani tobačne reži je tako prezira zasebnim fabrikantskim izkoriščevalcem in krvososom v korist. Prav imajo delavke v viržinskem oddelku, ki dobe izplačano le 18 K 2 h, predpisano je pa 18 K 60 h; dobe torej 58 h manj, kolikor je predpisano v plačilni razpredelnici. Delavke pri viržinkah so upravičeno ogorčene, ker se na njih večletne prošnje, da bi se delo znižalo na 700, tobačna uprava čisto nič ne ozira. Tako ne more in ne sme naprej! Upravičena

je tudi nevolja delavk v pripravljalnici, kjer delavke v vseh treh skupinah dobe manj plače, kakršna je navedena v plačilni razpredelnici. Najlepše je pa v škatirungi. Draginja vedno večja, delavke pa zdaj tu tedensko zaslužijo 18 K 18 h do 18 K 28 h; pred dvema letoma so pa že prišle na 19 in tudi na 20 K. Preiskali in primerjali smo dejanske plače s plačami, ki so navedene v plačilni razpredelnici. Povsod, prav povsod je plača, ki jo delavke dobe, znatno nižja od plač, ki jih navaja plačilna razpredelnica. Govornik na to navede, kako da so dejanske plače v primeri s plačilno razpredelnico nižje. Natančno navedemo razločke v prihodnji številki. Na njegov nasvet se nato sklene, vložiti na prizadete oblasti prošnje, v katerih se prosi, da naj se vsaj v toliko plače vzravnaajo, kolikor so navedene v plačilni razpredelnici. Govornik tudi naglašam, da bi nadaljnjemu stremljenju ljubljanskega tobačnega delavstva zelo koristilo, če bi se število ljubljanskega prebivalstva povišalo. Sklene se, da se z ozirom na to vložijo prošnja na deželni odbor kranjski, da naj se dela na to, da se vsaj Šiška Ljubljani priklapi. — (Besedilo prošnje objavimo v eni bodočih števil našega lista.) Tudi ta nasvet shod soglasno odobri.

Poslanec Gostinčar

izjavi, da se bo z vso odločnostjo zavzel za prošnje in zahteve tobačnega delavstva. Naravnost krivično je in ne gre na noben način, da bi se tobačna reži ja ozirala na zasebne fabrikante. Tovariš poslanec Gostinčar želi, da naj ga o vseh stvareh, ki tičejo tobačnega delavstva, organizacija natančno pouči, da stori potrebne korake, ker pravice, ki delavstvu gredo, se morajo izvojevati. Govornik se peča nato z delavsko stavko v Vevčah, ki traja zdaj že nad tri mesece, in prosi delavstvo, da naj jo podpira.

Shod nato izreče poslancu tovarišu Gostinčarju zahvalo za njegove zasluge tobačnemu delavstvu in ga naprosi nadaljnje intervencije.

× × ×

Predpustna veselica v veliki dvorani »Uniona« minulo soboto je prav dobro uspeła. Nas je osobito veselilo, ker je prišlo na njo toliko delavstva iz tobačne tvornice, kakor morebiti še nobeno leto ne. Veselice so se udeležili tudi mačelnik Jugoslovanske Strokovne Zveze deželni odbornik dr. Zajec, več gospodov tvorniških uradnikov, na čelu jim tajnik G. Mandelj, občinski svetniki S. L. S. Kregar, Lilleg, Rojina, Koleča, Štefe, Štrukelj, Novak Tomaž, Ložar, več trgovcev in naših mladih gospodov inteligentov. Da se je naša elitna veselica v najlepšem redu izvedla in da so odborniki in odbornice v polni meri izvršili svojo dolžnost, je samoobsebi umevno. Zelo pridno in dovršeno je svirala tudi vojaška godba.

Korak naprej. Odbor Podpornega društva je sklenil, da priredi v nedeljo, 26. januarja 1913, ob petih popoldne predstavo v »Ljudskem domu«. Opozarjamo že danes na njo in prosimo odseke, da naj se ob predstavi izkažejo in postavijo s tem, da kupijo prav vsi člani in članice naše tobačne organizacije vstopnice in da se predstave tudi udeleže. Prav bi pa bilo, da predstavo, ki jo prireja naša najstarejša in najmočnejša organizacija, počaste s svojim obiskom tudi drugi delavci in delavke in delavski prijatelji in prijateljice.

Delavsko zdravje.

Zajutrek. V mislih imam namreč delavski zajutrek. Od jutraj zavžite jedi zajema delavec svoje moči za težko delo do opoldne. Zelo se pa širi med delavskim ljudstvom navada, da se jutraj za zajutrek pije čaj ali še celo čaj z rumom ali kakim drugim žganjem. Čaj nima nikakih redilnih snovi; torej ne da moči in le živce nekoliko razburi. Znano je, da kdor pije zvečer mnogo čaja, da dolgo ne zaspi ali pa ima nemirno spanje. Čaj z rumom pa je naravnost strup. Žganje, ki pride v teš želodec, se naglo s krvjo vred raznese po celem telesu. Najprej v jetra, in zato vidim, da ljudje, ki imajo navado jutraj piti žganje, tako radi obole vsled spridenja jeter. Slastno in hitro pa vsrkavajo alkohol iz praznega želodca tudi živci in možgani. Z zdravniškega stališča je vsakega človeka, ki pije jutraj čaj z rumom, smatrati za alkoholika, tudi če drugače ni pijanec. Zaveden delavec, ki hoče sebi in svoji rodbini dobro, bo to navado takoj opustil, in sicer za vedno. Kaj naj pa prihaja jutraj na mizo v delavski hiši? Kar je redilno, tečno in ne pretežno prebavljivo. Mleko s kruhom, lahke močne jedi, močnat juhe ali mlečno kavo s kruhom, vse je bolje nego čaj ali žganje. Kdor nima posebno trdne-

ga želodca, da bi prenesel težja jedila, naj zajtrkuje žitno kavo z mlekom in naj vanjo nadrobi kruha. Bo ostal zdrav in bode, ko se bo navadil, lažje delal nego ob žganju. Na draginjo se ni treba izgovarjati; prešteje naj se, koliko denarja se izm.če za žganje in vsakdo se bo lahko prepričal, da se za tisti denar da dobiti tudi nekaj hrane, ki ima vsaj nekaj redilnega v sebi in ni zdravju škodljivo. Marsikdo mi bo odgovoril, češ, jaz ne prenesem jutraj drugega nego čaj z rumom, ali pa črno kavo z rumom. Tisti ima brezdvomno že bolan želodec vsled alkohola; če ni že zamujeno, se da tak želodec s trdno voljo tudi popraviti, da se navadi tudi na jedila, jutraj povžita. Nekaj dni je res hudo, toda vzdržnost premaga te težkoče. Spominjam se delavca, kako je bil vesel, ko je opustil jutranje žganje, zato pa dobil izboren tek, da mu je šel celo suh kruh v slast, katerega prej jutraj samega ni mogel več uživati.

Zadružnik.

Rezervni zaklad konsumnih družtev in njega nasprotniki. Večkrat se sliši od nesturnih članov te ali one zadruge: »Čemu rezervni zaklad? Sedaj naj se razdeli ves dobiček med člane ali pa blago ceneje prodaja.« Ako takemu odgovorim: Rezervni zaklad je skupna last članov in ima od njega korist celo društvo in ga bodo imeli tudi tvoji nasledniki drugi novi člani in tvoji otroci, ti odgovori: »Kaj meni mari drugi, jaz ne bom skrbel za druge, moji otroci pa bodo v konsumu ali pa ne« itd. Zato se mi zdi potrebno vnovič pojasniti velikanski pomen rezervnega zaklada za konsumno zadruzo. 1. Rezervni zaklad je velikega pomena za člane kot varnostni fond v obrambo deležev. Pri kupčiji je vedna sprememba v ceni, enkrat cena nenadoma poskoči, pa čez nekaj časa zopet pade. Razlika med tem dviganjem in padcem cen oziroma obratno je dobiček ali zguba. Pameten trgovec skuša tedaj, ko je nizka cena, nakupiti čim več blaga, ko je pa cena visoka, se drži rezervirano in kupuje le za potrebo. Včasih se pa zgodi, da preje stalno visoka cena nenadoma pade in kljub vsi previdnosti trgovca nastane zguba. Taki procesi se dogajajo tudi v konsumnih zadruzah, take in podobne nezgode n. pr., če bi se pokvarilo veliko blaga, če bi člani odnesli, to je, ne plačali blaga, če bi kak nepošten prodajalec pokradel itd., lahko provzroče tudi, da bi kako leto ne bilo dobička, ampak zguba. V takem slučaju bi se morali opisati deloma ali popolnoma deleži članov v pokritje zgube. Če ima pa zadruza močen rezervni zaklad, bi ostali v takem slučaju deleži nedotaknjeni, ker služi predvsem rezervni zaklad za pokritje takih zgub. — 2. Trgovec brez kapitala je kakor riba brez vode. Nekaj časa živi, ker mu dajo večji trgovci mal kredit, računajoč na velik dobiček, in na to, da vsaj prvo leto ne bo zaprl svoje trgovine, misleč si, o pravem času ga bom že zagrabil. Ko pade čez en kak upnik, tudi drugi, ko to zvedo, nočejo zaostati med onimi, »ki se pod nosom obrišejo«, tako ima tak revež naenkrat nad seboj polno eksekucij, boben zapoje in konec je njegove slave. Nasprotno je pa s trgovcem, ki ima na razpolago primeren kapital. Večji trgovci in agentje ter zastopniki raznih tovarn se med seboj kosaajo, kdo bo imel takega trgovca za odjemalca, in trgovec zna izkoristiti to tekmo ter kupuje vedno pod najugodnejšimi pogoji in ceneje kot drugi trgovci, ker tovarna ve, da pri takem trgovcu se ni bati zgube. Vse to velja tudi ravnotako in še v večji meri o konsumu, kjer se ne sme prezreti, da so mu vsi trgovci nasprotni in bi se z njim ne podajali v nikako zvezo, ako bi se bali zgube ali pa bi ga le kolikor mogoče izkoriščali. Zato je pa večji rezervni zaklad, pred katerim imajo respekt celo nasprotniki. — 3. Namen konsumnega društva je, da daje članom poleg dobrega tudi ceneno blago. Ako bi zadruza takoj od začetka si vzela ta namen preveč k srcu, bi koncem leta ne bilo nič dobička in samo od slučaja do slučaja bi bilo odvisno, kedaj bi zapel boben in konec koncev bi bil, da bi odbor, ki bi bil tedaj slučajno na krmilu, moral igrati žalostno vlogo faliranega trgovca in moral preslišati očitke, goljufije itd. Zato je dolžnost odbora, združiti dobro in koristno ter skrbeti za eno kakor za drugo. Ako bi konzum v štadiju, ko še nima dovolj rezervnega zaklada, blago oddajal pod ceno, bi na eni strani izzval proti sebi bojkot trgovcev, katerega bi pa na drugi strani vsled revščine in pomanjka, nja bojneza zaklada ne mogel prenesti. Drugače pa bo, ko bo konzum kakor dobro oborožena država razpolagal s polno bojno blagajno. Tedaj bi bil vsak

bojkot od strani trgovcev nemogoč, kajti vsak trgovec prodaja zato, da dela dobiček, od katerega živi in množi svoje zasebno premoženje. Konzumi imajo pa pred očmi le dobrobit svojih članov, in v slučaju, da se pokrivajo upravni stroški z obrestmi rezervnega zaklada, sploh ne potrebuje nikakega dobička. To je ideal konzuma, do katerega se pa noben trgovec nikdar povspeti ne more, ker nasprotuje njegovemu bistvu. Ako se vpoštevata 5% obrestna mera in pa da so znašali upravni stroški našega »Prvega ljubljanskega delavskega konzumnega društva« lanjsko leto okroglo 10 tisoč kron, bi moral znašati rezervni sklad, ki bi hotel pokriti te upravne stroške in omogočiti prodajo brez dobička — 200 tisoč kron. Ako bi pa zadruga prodajala samo z 2% dobičkom, bi zadostoval tudi rezervni sklad v znesku 100 tisoč kron.

Zavedni, dobro misleči člani bodo s tem izprevideli, kakšnega velikanskega pomena je za konzumno zadrugo, ki ne gleda le nazaj, ampak tudi naprej, močan rezervni sklad.

Veselo je videti delavca, starega člana konzuma, ko stopa v zadrugne prostore kot k svojemu ognjišču, domač, prijazen, zadovoljen, ne sliši se ga zlepa godrnjati nad vsako stvarjo, ker ve, da popolnega ni nič na svetu in da za vse še Bog prav ne stori. Doživel je v društvu že razne boje, in je zadovoljen, da je za viharjem prišla spomlad razvoja in napredka. Čuti se v svojem, ve, da so tudi njegovi žulji strjeni v tej celoti.

Nasprotno pa je kaj žalostno poslušati odhodu, ki se trudi za dobro stvar, nikdar nevedno sitnost gotovih ljudi, ki ne razumejo tega skupnega ideala in imajo za vsako stvar pripravljeno le kritiko in zabavljenje.

Pa hvala Bogu, da so tudi taki sitneži le bele vrane in da se njihovo kvakanje v splošni zadovoljnosti kmalu porazgubi.

Krvosez kapitalizem.

— **Stavka v Vevčah.** Nekaj delavk je dobilo pretekli petek od večkega ravnatelja pisma te-le vsebine: Povalili smo 25 prejšnjih naših delavk, ki stanujejo v občini Dobrunje, da prisostvujejo razgovoru, ki se vrši v soboto, dne 11. t. m. popoldne ob 3. uri pri dobrujskem županu g. Korbarju. Smoter tega vabila je, dotičnim ljudem nekatera vprašanja, ki bi jih stavili v

slučaju, da stopijo pri nas v službo, razjasniti in pa tudi ovreči celo vrsto napačnih mnenj, katere krožijo med ljudmi, posebno pa, kaj nameravamo z ljudmi, ki jih sprejmemo v službo. Povabili smo samo 25 delavk k temu razgovoru, in sicer zato, ker prostori, v katerih naj bi se vršil razgovor, niso dovolj veliki, da bi sprejeli večje število ljudi in pa tudi zaradi tega, ker smo mnenja, da 25 žena popolnoma zadostuje, tudi drugim, ki niso bile pri razgovoru, vsebino istega razložiti. Prosim Vas, da pridete določeno uro osebno k razgovoru in pripomnimo že vnaprej, da nam ni niti v misli pri tej priložnosti od Vas kaj takega zahtevati, kar bi Vas moglo spraviti v nasprotje v Vašimi sodelavkami. S spoštovanjem Direktion der Josefthaler Papierfabriken. — Ker je bil namen te snovitve samo ta, da se delavstvo razcepi in tako odporna sila ubije in ker je ravnatelj Hentschel mislil, da so večše delavke res tako kratke pameti, in da imajo tako malo delavske časti in samozvesti, so vse demonstrativno od sestanka izostale. Pač pa so se zbrale tovarniške delavke v velikih gruclah ob cesti, koder se je peljal ravnatelj Heutschel s svojim tajnikom Lešnjakom in demonstrativno protestirale proti takim nizkim intrigam. Če misli ravnatelj na ta način to stavko razrešiti, se silno moti. Resen človek ne postopa tako. Namesto da bi pošteno stopil med zastopnike delavstva in z njimi sklenil spravo, kakor se spodobi, pa dela take očitne neumnosti. Ravno te intrige potrjujejo v delavstvu zavest in pripravljenost, s kakim nevarnim in zahrbtnim človekom imajo opravka. Gorje delavstvu, če se takemu ravnatelju nasproti ne pokaže solidarnost.

Med brati in sestrami.

V Trzinu se ne godi nam delavcem posebno dobro, odkar traja balkanska kriza. V tovarni Kozina je bilo odpuščenih precej delavcev in delavk, tudi tovarnar Mally je odpustil nekaj delavk in delavcev, ki so dolgo let delali pri njemu. Je pač hudo za delavca. Vse svoje najboljše moči pusti delodajalcu, ta ga nazadnje pa brezsrčno odslovi. Isti tovarnar je odslovil za prazen nič delovodjo Hudomalica, ki je delal pri njem nad 20 let v strojni in mu pomnožil njegovo premoženje. Pa dasi je v strojni veliko rdečkarjev, se ni

niti eden potegnil za svojega sodelavca. Rdečkarji pa imajo res zelo veliko »ljubezni« in čuta za sodelavce, seveda samo na jeziku.

Železničar.

Postrana bolniška kontrola. Te dni so dobile vse službene postojanke uradno okrožnico tele vsebine: Železniško ministrstvo se je prepričalo na podlagi izkazov o zdravstvenem stanju uslužbencev, da je velika razlika glede tega, koliko časa trajajo povprečno posamezni slučaji bolezni med uslužbenci ene in iste stopnje. Ta razlika se kaže ne le med posameznimi direkcijami, ampak celo med posameznimi bolniškimi okraji. Železniško ministrstvo je mnenja, da ni temu vzrok samo razlika krajevnih razmer, ampak da se nekateri zdravniki premalo brigajo za osebo, ki ga imajo v oskrbi. Zato naroča ministrstvo vsem predstojništvom in zdravnikom, da se imajo strogo ravnati po tozadevnih predpisih in natančno paziti, da se kdo ne vihota med bolnike, ali da ne ostane dalj »bolan« kot je v resnici. —a—

Uprava državnih železnic se zelo zanima za vporabljanje vodnih sil v svrhu proizvodnje električne moči. Do sedaj ima južna železnica od Donave, torej pred vsem v alpskih deželah, sama že devet koncesij in tri upa še dobiti. Pri 47 zasebnih podjetjih ima pogodbo za odjemanje električnega toka, med temi je tudi kranjski deželni odbor. Vse kaže na to, da ni več tako daleč čas, ko bo elektrika izpodrinila tudi pri železnicah parno moč. Kakor so večaki izračunali, bodo obratni stroški dosti manjši, ugodnosti pa za potnike kakor tudi železniške uslužbence v vsakem ožiru velike. Vozovi ne bodo vsi zakajeni in umazani, pončiči bodo električno razsvetljeni in pozimi električno kurjeni. Električni železniški stroji bodo skoro bi rekel, prijetno bivališče za strojnika. Sprevedniki imajo sedaj dostikrat sitnosti s potniki, ker se ti upravičeno pritožujejo čez nesnago, mrz in slabo razsvetljavo. Tega bo konec in železničarji moramo le pozdravljati vsak korak, ki ga uprava železnic stori v odpravo teh nedostatkov. In če se res pri tem celo kaj prihrani, je ta preosnova v prvi vrsti državi v korist. — R.

zdajatelj in odgovorni urednik Miha Moškero. Tisk Katoliške Tiskarne.

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

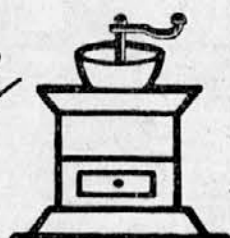
Solidno izdelane
**dežnike in
solnčnike**
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zdravil
spaza očih potrebščin.
F. Meršol, LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izbor vezenin, čip, rokavilo,
nogavilo, otroške obleke in perila, pesov,
predpasnikov, žepnih robov, ovrat-
nikov, zavratnic, v lase, bombaža, su-
kanca itd.
Pred skanjen in vezene monogramov in vsa
kovrtnih drugih rob

Pozor, slovenska delavska društva!
Kurajte svoje potrebščine pri znani
in priporočljivi domači manufakturni
trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobi e vedno v veliki izbiri
najnovejše blago za ženska in moška
oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

*Pravi: Franck's kavrim mlinčkom
najbolji pridatek za kavo!*

sl ba y 2806, 1:111 A

Tovarniška znamka.

— 12 —

čas v zmislu § 3., odstavek 3., imenovanega zakona dovoliti samo za delavke, stare nad 18 let, in sicer kvečjemu za 40 dni v letu ter s pogojem, da traja nočni počitek najmanj 10 ur. Začetek nočnega počitka se sme v tem slučaju določiti na 10. uro zvečer.

Le izjemoma se sme po gorenjem zakonu (člen II., odstavek 2.) pri delih nad zemljo v rudarskem obratu, ki se morajo zaradi podnebnih razmer ustaviti najmanj štiri mesece v letu, onim delavkam, ki so izpolnile 18. leto, dajati delo tudi v ponočnem času, toda ta izjema velja le do 31. decembra 1914, potem bo ponočno delo v rudarstvu za ženske osebe tudi v tem slučaju prepovedano.

c) **slovstveno delovanje, samozaložna prava pisateljev in izvrševanje lepih umetnosti.**

Pri omenjenih opravilih je misliti predvsem na samostojno delovanje v navedenih strokah. Zato se ne morejo semkaj prištevati uslužbenci takih podjetij, ki se pečajo z imenovanimi opravili, in sicer tudi tedaj ne, če je njihovo delovanje res tako, da se more imenovati umetniško. Izraza »lepe umetnosti« ni razumeti v preveč širokem pomenu; kajti v zmislu zakona je obsežno le tako pečanje z lepiimi umetnostmi, katero je estetično in prosto tvarjajoče ter ne služi praktičnim potrebam.

Z zakonom z dne 26. decembra 1895, drž. zak. št. 197, oziroma z zakonom z dne 26. februarja 1907, drž. zak. št. 58 so se določile avtorske pravice na delih slovstva, umetnosti in fotografije.

Pravica zalagati in izdajati knjige in trgovati z njimi spada pod o. r. (§ 15., točka 1., in § 21. o. r.). Vsakdo pa je upravičen, da na svojo roko zalaga in izdaja spise, če jih je dovršil bodisi sam bodisi s pomočjo koga drugega, in da jih prodaja; za to mu ni treba imeti posebne koncesije.

Umetni obrt ne spada v prej omenjeno izjemo, in istotako ne podjetja, ki samo izkoriščajo umetniška dela. Lesorezci, modelerji, cizelerji, štukaturji, gravirji se v obče ne smatrajo za umetnike. Lahko se sicer zgodi, da imajo njihova dela umetniško vrednost kakor tudi mizarski in zlatarski izdelki prekašajo včasih navadna, v to stroko spadajoča dela. Toda kljub temu se le-ti ne prištevajo umetnikom, ampak obrtnikom; kajti splošno se sme reči, da v obče izdelujejo za praktične življenske potrebe, da več ali manj umetniška dela samo razmnožujejo ter da pri takem razmnoževanju delu rabijo pomočnike, kateri nimajo umetniške izobrazbe. Tuintam se imenujejo tudi umetniški obrtniki, toda ta naslov ne izpremeni nič njihovega obrtno-pravnega stališča. Kiparji — kolikor je pri tem razumeti izdelovalce plastičnih podob, zlasti iz gipsa in ornamentov potom ponarejanja (reprodukcije) — se smatrajo istotako za umetne

— 9 —

vsak mesec in svojim delavcem najmanj vsakih 14 dni; kjer obstoji za izplačevanje mezde krajši rok, se ta rok ne sme podaljšati. Ob izstopu iz službe je mezdo takoj izplačati. Dnevi, ob katerih se praviloma izplačuje mezda, so navesti v delovnem redu. — Zaradi terjatev, ki jim ima rudniški podjetnik ali kaka tretja oseba do preglednika ali delavca, se ne sme zabraniti izstop iz službe (§ 206.). — Mezdo je izplačevati v gotovem denarju. Odtegniti kaj od mezde je dovoljeno samo tedaj, če je tako odtegotanje določeno v delovnem redu ali če je dopustno po posebnih zakonih. — Razsvetljavo in orodje mora podjetnik dati delavcem brezplačno na razpolago; za škodo na tem orodju je delavec odgovoren samo v slučaju, da jo je sam zakrivil. Razstrelila in druga orodja, ki jih podjetnik izroči delavcem proti temu, da se poračunijo pri plači, se ne smejo dajati delavcem za višjo ceno nego je to podjetnika samega stal. Množina in cena zaračunanih razstrelil in drugega orodja je delavcem za vsako mezdo dobo naznaniti v izkazu o zaslužku (§ 206 a.). — Za izplačevanje mezde potrebni čas je delavcem vračunati v redno delovno dobo (§ 206 b.). — Mezda se ne sme izplačevati v gostilniških prostorih (§ 206 b.). — Ako se izvršeno delo v svrhu izračunavanja mezde določi po številu in vsebini vlačilnih posod, tedaj mora biti vsebina zaznamovana na vsaki vlačilni posodi, razun če se uporabljajo sploh le posode enake vsebine. Za slučaj, da se uporabljajo le vlačilne posode enake vsebine, potem zadostuje, da se ta vsebina naznani delavstvu z nabitim razglasom. Če se pa izvršeno delo določi po nakladni teži vlačilnih posod, mora se ugotoviti teža vsake prazne posode, predno se posoda začne rabiti in kasneje med letom znova najmanj enkrat; ako se ne rabijo vlačilne posode, ki bi imele približno vse enako težo, se mora teža na vsaki posodi posebej zaznamovati. Za slučaj, da se rabijo vlačilne posode s približno enako težo, zadostuje, da se povprečna teža praznih posod po vsaki ugotovitvi naznani delavstvu z nabitim razglasom (§ 206 c.). — Ako se na vlačilne posode naloži premalo ali proti predpisom, mora se vsebina posod, v kolikor odgovarja predpisom, zaračunati ob določitvi mezde (§ 206 d.). — Rudniški podjetniki, ki se pregreše proti tem predpisom, se imajo kaznovati z denarnimi globami 20 do 1000 K.

Ukaz poljedelskega ministrstva z dne 8. junija 1907, drž. zak. št. 146, urejuje, v koliko se sme v rudarstvu dajati delo mladostnim delavcem in se glasi:

§ 1. Mladostni delavci v zmislu tega ukaza so osebe moškega spola med dovršenim 14. in 16. letom starosti, potem ženske osebe med dovršenim 14. in 18. letom starosti.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo
izgotovljenih oblik za gospode,
dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.
Priporočajo se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, s tekočico 20 v.
Bapij ce za želodec, izvrstno, krepi o in slast do
jed posušujoč, sre stvo, steklenica 40 v.
Ka ljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti po-
tenju nog, škati ca 50 v.
Ribe olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salcilni kolodiji, za odstranitev ku jih oces in trde
k 2, steklenica 20 v.
„Sladin“ za o roke, škati 60 v.
Ljinkura za želodec, o vajalno in želodec krepišo
srdstvo, teken ca 20 v.
Trpotev sok, izvrsten pripomoček proti kršiju, ste-
klenica 1 krono.
Želoznato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAX in SIN v Ljubljani.

Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in
šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dose-
žejo oni, ki namesto kave, čaja, kakoa, sladne kave, pijejo
sladni čaj. Ako se ga uporablja pri domaćih namesto
moke za otroke, so otroške bilice manj nevarne. Je za po-
lovico cenejši. Dr. pl. Trnkočev sladni čaj ima ime Sladin in
Moči! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin.
Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev
lekarnar Trnkočev v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih ose n
otrok zredil s sladnim čajem. G. vne zaloga na Dunaju: ie-
karne Trnkočevy: Schönbrunnerstrasse šte. 104.
Zdravje! Josefstädter-strasse šte. 26, Radetzkyplatz šte. 4.
V Gradcu: Sack-trasse šte. 4.
Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.
Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk
Trnkočevyevih, istotako ugodne soče zaupanja vredn h oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa.
Odlično krepišo sredstvo za mlade in stare.
V steklenicah po K 350 in K 2— v vsaki
lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Hawre v
New-York

francoska prek-
morska družba.

Veljavne vozne liste (Sikart.) za franco. k. linijo iz
Hawre v New-York in listke za ovratak iz Amerike
v staro domovino, po najnižji ceni

in brezplačna po-
jasnila daje samo
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetške posojilnice“

ED. ŠMARD

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov
Avgust Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu
občinstvu in prečastiti du-
hovščini v naročila na
štedilna ognjišča
in peči

preproste in najfinejše, iz-
vršene v poljubnih moder-
nih barvah in vzorcih naj-
bolj strokovnjaški, solidno
in trpežno po najnižjih cen-
nah. Župniščem, samosta-
nom in šolam dovoljujem
znaten popust. Ilustrirani
ceniki so na razpolago.

Polniki v Ameriko
Hawre telijo dobro, po ceni in
zanesljivo potovanje! naj se obrnejo
Simonu Šmardu
v Ljubljani Kolodvorske ulice 20.
Znakovna Pijavica daje se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana

Starl trg št. 9.
Izprašani optik.

Zalagatelj e. in kr. armade, e. in kr. vojne
mornarice, e. kr. domobranec itd.

Največji optični zavod.

Prvi spe-
cialist za
očala in
šćipalnice,
narejene
strogo
natan-
čno po
naročilu
in zdravn-
skih pred-
pisih. —
Nadalje
pri oro-
čam svo-
jo velik
zbrov-
njaško pravilno izdelanih toplomerov, zrako-
merov, daljnogledov vseh vrst kakor Zeiss, Busch,
Goerz itd. V a popravila izvršujem v s oji lastni
po najnovjšem sis mu z električnim obratom ureje i delav-
nici in je ogled iste mojimi cen. odjemalcu in vsak čas dovoljen
B gata zal g najbližji ur zlo in in sre ralne Z nie avto cenik

— 10 —

§ 2. Mladostnim delavcem se sme v rudarjenju (§ 131. o. r. z.)
dajati opravila le s takimi deli, ki so primerna njihovim močem
in niso škodljiva njihovemu telesnemu razvoju; dajati opravila
mladostnim delavcem ženskega spola je vrhu tega dovoljeno le pri
delih nad zemljo.

Mladostni delavci se ne smejo uporabljati za sukanje vretena
ali vlačenje vode, za zaviranje, za voženje samokolnic navkreber,
za premikanje rudarskih vozičkov na tirih navkreber ali navzdol in
rudarskih vozičkov z večjo težo ali s težjim nakladom sploh, potem
na delaviščih v jami, kojih temperatura presega 28° C. in za take
opravke, pri katerih je z ozirom na posebne razmere, kakor raz-
vijanje škodljivih plinov ali škodljivega prahu v delovnih pro-
storih, zdravje oseb, ki imajo tam opravila, v večji meri in nevar-
nosti ter za druga opravila, pri katerih se lahko trpi škoda.

§ 3. Da bi se dajalo opravila mladostnim delavcem ponoči, to je
med 8. uro zvečer in 5. uro zjutraj, se praviloma ne sme dopuščati.
V obratih, v katerih se dela v dveh obdanicah (= dnevnih »šihth«),
se smejo mladostni delavci moškega spola porabljati do 11. ure
ponoči.

§ 4. Delo čez določeno dobo v zmislu § 3., odst. 3. zakona z dne
21. junija 1884. leta (drž. zak. št. 115) in čl. I. § 3., odst. 8. zakona z
dne 27. junija 1901. leta (drž. zak. št. 81) se ne sme dovoljevati za
mladostne delavce.

Ce je silna nevarnost za varnost življenja, zdravja in lastnine,
se smejo mladostni delavci porabljati čez izmero, določeno v teh
zakonih za obdanično in delovno dobo, oziroma ponoči (§ 3. tega
ukaza) le tedaj, če za opravljanje dela, ki ga je izvršiti, ni na raz-
polaganje odraslih oseb in če je delo primerno močem mladostnih
delavcev, ki so določeni, da ga opravijo.

§ 5. Med delovnimi urami se morajo dajati mladostnim delav-
cem redni odmori. Te odmori je določiti tako, da presega njih tra-
janje v delovni dobi, ki jih je po veljajočih zakonih dovoliti odraslim
delavcem, saj za eno uro.

Odmori, ki jih je dajati mladostnim delavcem, naj bodo raz-
vrščeni tako, da nepretrgani delovni čas praviloma ne traja dalje
nego štiri ure; drugačna razvrstitev odmorov se sme dopuščati le v
tistih primerih, v katerih je to potrebno iz ozirov na tek obrata ali
na delavce same.

V odmorih se mladostnim delavcem ne sme dovoliti nikak
opravek.

§ 6. Ako se pritegnejo mladostni delavci po določilih § 4. zakona
z dne 21. junija 1884. leta (drž. zak. šte. 115) za dela ob nedeljah,

— 11 —

jim je treba dovoliti nadomestni dan počitka v naslednjem tednu.

§ 7. Izjeme od določil, ukrenjenih v §§ 2. do 6. tega ukaza, lahko
dovole rudarska oblastva za mladostne delavce moškega spola tedaj,
če je z izpričevalom javnega zdravnika ali kakega drugega zdrav-
nika, ki ga na zahtevanje rudniškega podjetja določi okrožni rudar-
ski urad, dokazano, da dopušča telesni razvoj mladostnega delavca
brez škode za njegovo zdravje zanj nameravano in v zdravniškem
izpričevalu natančno označeno opravilo.

Ako se na podstavi takega izpričevala pripuščajo mladostni
delavci na nočno delo, je treba delo razdeliti tako, da ti delavci
menjajo vsaj vsak teden v obnočnici (nočnem »šihthu«) in obdanični
(dnevnom »šihthu«).

§ 8. (Ta določba, ki je obravnavala o tem, pod kakšnimi pogoji
so se smeli izjemoma za rudniška dela uporabljati otroci [t. j. osebe,
ki še niso dovršile 14. leta], se je razveljavila vsled zakona z dne
26. marca 1911, drž. zak. št. 237.)

§ 9. O mladostnih delavcih, ki se porabljajo, je v vsakem rudar-
stvu pisati imenik, ki obsegaj ime, starost, bivališče teh oseb, ime
in bivališče njihovih roditeljev ali varuhov, kakšno je odkazano
jim opravilo, začetek in konec delovnih dob in dovoljenih odmorov,
potem čas vstopa in izstopa.

Ako se dovole izjeme po § 7. tega ukaza, je povedati v imeniku
tudi kakšne so te izjeme, in če se porabljajo otroci, čas in trajanje
vsakdanjega šolskega pouka; tudi je v teh primerih navesti datum
in število podeljenega dovolila rudarskega oblastva.

Imenik je na zahtevanje predložiti rudarskemu oblastvu.
Z zakonom z dne 26. decembra 1911, drž. zak. št. 237, so se
izdale določbe glede dela ženskih oseb po rudnikih. Ta
zakon določa:

§ 1. V rudarstvu se otroci, ki še niso dovršili 14. leta svoje sta-
rosti, ne smejo rabiti za delavce.

§ 2. Žene in dekleta vsake starosti se smejo porabljati za dela
v rudarstvu samo čez dan, porodnice šele šest tednov po porodu.

§ 3. Ženam in dekletom brez razlike starosti se ponoči, to je v
času med 8. uro zvečer in 5. uro zjutraj, ne sme dajati delo v rudar-
stvu. — V obratih, kjer se dela v dveh dnevnih oddelkih (»šihth«),
se sme začetek ponočnega počitka za delavke, ki so dopolnile 18. leto
starosti, določiti na 10. uro zvečer.

Kolikor gre za delavke, je dopustna dovolitev izjem po § 3.,
odstavek 2. zakona z dne 21. junija 1884, drž. zak. št. 115, samo za
žene in dekleta, ki so prekoračile 18. leto starosti in s pogojem, da
traja ponočni počitek najmanj 11 ur. — Prav tako se sme delo čez